

11 JAN. 2002

NÁRODNÁ RADA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

II. volebné obdobie

Číslo: 92/2002

1331

N á v r h

skupiny poslancov Národnej rady Slovenskej republiky

n a v y d a n i e

zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci
v znení neskorších predpisov

Predkladajú:

Július Brocka
Aljz Rakús
Mária Sabolová
Anna Záborská
Peter Tatár

Návrh na uznesenie:

v. r. Národná rada Slovenskej republiky
v. r. **s c h v a ľ u j e**
v. r. návrh skupiny poslancov Národnej rady Slovenskej
v. r. republiky na vydanie zákona, ktorým sa mení
v. r. a dopĺňa zákon č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci
v znení neskorších predpisov

Bratislava január 2002

NÁRODNÁ RADA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

II. volebné obdobie

Zákon

z2002,

ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 195/1998 Z.z. o sociálnej pomoci v znení neskorších predpisov

Národná rada Slovenskej republiky sa uzniesla na tomto zákone:

Čl. I

Zákon č. 195/1998 Z.z. o sociálnej pomoci v znení zákona č. 389/1998 Z. z., zákona č. 155/1999 Z. z., zákona č. 450/2000 Z. z. a zákona č. 416/2001 Z. z. sa mení a dopĺňa takto:

1. V § 86 ods. 3 v prvej vete sa číslo „50 %“ nahrádza číslom „75 %“.
2. V § 112e ods. 2 sa vypúšťajú slová „a zariadenia opatrovateľskej služby“.

Čl. II.

Tento zákon nadobúda účinnosť 1. júla 2002.

Dôvodová správa

Všeobecná časť

Poskytovanie zdravotných, sociálnych, výchovno-vzdelávacích a iných verejno prospešných služieb obyvateľstvu bolo do roku 1990 výlučným monopolom štátu. V roku 1990 boli prijaté zákony, ktoré umožňovali, aby tieto služby mohli okrem štátu vykonávať aj iné právnické alebo fyzické osoby. Odvtedy sa v právnom systéme permanentne upresňujú podmienky pre poskytovanie služieb neštátnymi subjektami, pre ich akreditáciu, pre ich registráciu, či zaraďovanie do siete služieb, pre ich financovanie zo štátneho rozpočtu, či z iných verejných zdrojov.

Pravidlá financovania zdravotných služieb sú postavené na financovaní výkonov akreditovaných zdravotníckych zariadení a v princípe nerozlišujú, či zriaďovateľom zdravotníckeho zariadenia je štát alebo iný neštátny subjekt. Podobný princíp platí od minulého roka v školstve. Zákon č. 506/2001 o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v § 5 ustanovuje, že príspevok pre neštátne školy a školské zariadenia zo štátneho rozpočtu má byť rovnaký ako pre štátne školy a školské zariadenia. V prípade, že rodičia platia tzv. školné, môže príslušný štátny orgán, obec alebo VÚC znížiť príspevok až o 30 %. V sociálnej oblasti môžu neštátne subjekty poskytovať sociálne služby a sociálne poradenstvo a vykonávať sociálnu prevenciu. Zákon č. 195/1998 Z.z. o sociálnej pomoci ustanovuje podmienky registrácie, akreditácie a poskytovania sociálnej pomoci neštátnymi subjektami. Súčasne ustanovuje, že neštátne subjekty dostanú príspevok zo štátneho rozpočtu, ak sú nimi poskytované služby nedostatočné, ak fungujú na neziskovom princípe a ak predložili výročnú správu o svojej činnosti a hospodárení. Príspevok dostanú len na občanov, ktorí sú preukazateľne v sociálnej núdzi (splňajú podmienky zákona) a len na čas, po ktorý sa im poskytovala služba. Neštátny subjekt môže dostať príspevok najviac do výšky rozdielu medzi priemernými bežnými výdavkami a priemernými príjmami na porovnateľnú službu v štátnych zariadeniach. Výšku priemerných výdavkov a príjmov upravuje osobitná vyhláška. Rozdiel oproti úprave financovania v zdravotníctve a školstve je v tom, že neštátny subjekt, poskytujúci pomoc ľuďom v sociálnej núdzi, 100 %-ný príspevok môže dostať, ale nemusí. To závisí od rozhodnutia krajského úradu. Prax ukázala, že v drvivej väčšine prípadov bol príspevok od krajského úradu oveľa nižší. Navyše, existovali a existujú veľké rozdiely v aplikácii tohto ustanovenia jednotlivými krajskými úradmi.

Neštátne subjekty preto iniciovali, aby bola ustanovená aspoň minimálna výška príspevku. Koncom roka 2000 tak Národná rada SR urobila a od 1. 7. 2001 platí minimálny príspevok vo výške 50 % rozdielu medzi priemernými bežnými výdavkami a príjmami na poskytovanie porovnateľného druhu služieb v štátnych organizáciách.

V praxi to znamená toto:

V domove dôchodcov s kapacitou od 30 do 59 miest dosahujú podľa vyhlášky MPSVR SR č. 578/ 2000 priemerné bežné výdavky štátnych zariadení na jedného klienta ročne 130 tisíc korún. Priemerné príjmy na občana a rok dosahujú výšku 48 000 Sk. Rozdiel medzi výdavkami a príjmami je 82 tisíc a zákonom stanovených 50 % rozdielu je 41 tisíc korún ročne. Toľko musí dostať neštátny domov dôchodcov. Z celkových bežných výdavkov domova dôchodcov 130 tisíc na klienta to predstavuje len 37 % (štátny domov dostáva 63 %). Bohužiaľ, väčšina krajských úradov práve v prípade domovov dôchodcov poskytla príspevok len v tejto minimálnej výške. Aby neštátna organizácia pokryla svoje výdavky musela by

zvýšiť platby klientov takmer dvojnásobne. To by však vytvorilo neprekonateľné bariéry pre občanov, ktorých dôchodok nedosahuje nadpriemernú výšku. V samotnom systéme sociálnych služieb to zase vytvára bariéry pre to, aby vznikali nové neštátne zariadenia, ktoré by aspoň čiastočne riešili súčasný nedostatok kapacít.

V prípade detských domovov s kapacitou do 29 miest (čo je drvivá väčšina neštátnych domovov) vyhláška hovorí, že minimálny príspevok z verejných zdrojov je 85 tisíc korún, čo predstavuje polovicu potrebných výdavkov. Ďalších 81 tisíc na každé dieťa s nariadenou ústavnou výchovou by mal neštátny detský domov získať z iných zdrojov. V tomto prípade sa nedá uvažovať o vyšších platbách od rodičov. V prípade detských domovov krajské úrady väčšinou poskytli vyššie príspevky, ale dva z nich použili princíp minimálneho príspevku pre všetky zariadenia. Napriek tomu, že v rozpočte mali v roku 2001 potrebné finančné prostriedky.

Medzi najväčších poskytovateľov sociálnej pomoci patrí Slovenská katolícka charita (osobitne Spišská katolícka charita), Evanjelická diakonia, Betánia, Maltézska pomoc, Slovenský Červený kríž, Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska, Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím, občianske združenie Návrat a ďalší. Všeobecne možno zhrnúť, že zákonom garantovaný minimálny príspevok pokrýva v skutočnosti len 28 – 50 % celkových priemerných výdavkov, v závislosti od typu poskytovanej služby a kapacity zariadenia. To je úplne nedostatočné a neporovnateľné s podmienkami, ktoré v súčasnosti platia v oblasti vzdelávacích a zdravotníckych služieb. Takýto príspevok nevytvára dostatočne stimulujúce podmienky pre rozvoj sociálnych služieb. Pod rozvojom máme pritom na mysli tak kvantitatívnu ako aj jeho kvalitatívnu stránku, ktorá vo veľkej miere súvisí aj s mierou konkurencieschopnosti na trhu služieb.

Osobitným dôvodom pre zvýšenie zákonných garancií pre neštátne subjekty je aj prechod kompetencií zo štátu na samosprávy. Okrem iného sa zvýši aj počet poskytovateľov sociálnych služieb: okrem štátu, obcí a neštátnych subjektov to budú aj vyššie územné celky. Je dôležité, aby občan, ktorý sa dostal do sociálnej núdze a potrebuje sociálnu službu, mal v zákone zaručené rovnaké garancie a rovnakú podporu v núdzi bez ohľadu na to, kto je poskytovateľom služby. Platný zákon v tomto ohľade nenapĺňa dostatočne ústavné práva občanov a diskriminuje tých, ktorým štát nevie alebo nemôže poskytnúť potrebnú službu.

Osobitná časť

K Čl. I

K bodu 1

Navrhuje sa zvýšiť minimálny príspevok z 50 na 75 % rozdielu medzi priemernými výdavkami a príjmami na jednotlivé sociálne služby štátnych zariadení. Od 1. januára 2002 tieto sumy upravuje nová vyhláška MPSVR SR č. 578/2001 Z.z. V prípade domova dôchodcov to bude znamenať zvýšenie minimálneho príspevku zo 41 na 61,5 tisíc korún na jedného dôchodcu ročne. V prípade detského domova to bude zvýšenie z 85 na 124,5 tisíc korún na dieťa ročne. Vo všeobecnosti bude predstavovať príspevok z verejných zdrojov krytie priemerných bežných výdavkov od 42 do 75 % podľa typu sociálnej služby a kapacity zariadenia. V štátnych zariadeniach štát financuje od 56 do 100 % výdavkov na sociálne služby. Zmiernia sa tým rozdiely medzi podmienkami, ktoré zákon ustanovuje pre verejných a súkromných poskytovateľov služieb, ktoré sú občanom garantované zákonom a Ústavou SR. Vytvoria sa tým podmienky pre ďalší rozvoj sociálnych služieb, ktoré sú v súčasnosti nedostatkové vo všetkých regiónoch Slovenska.

K bodu 2

Ide o legislatívno-technickú úpravu, o zosúladenie s § 112d. Podľa § 112d ods. 1 zariadenia opatrovateľskej služby, ktorých zriaďovateľom je okresný úrad, prechádzajú do samosprávnej pôsobnosti obce. Nemôžu preto súčasne prechádzať do samosprávnej pôsobnosti samosprávneho kraja. Ide o nápravu nedostatku, ktorý spôsobil pozmeňovací návrh počas rozpravy.

K Čl. II

Nadobudnutie účinnosti zákona sa navrhuje ku dňu prechodu kompetencií zo štátu na samosprávne orgány obcí a VÚC, s čím bezprostredne súvisí aj prechod financovania. Vyšší územný celok bude v poskytovaní príspevku neštátnym subjektom od prvého dňa postupovať podľa nových pravidiel.

Ekonomické dopady

V zákone o štátnom rozpočte na rok 2002 boli v kapitolách krajských úradov schválené prostriedky na financovanie sociálnych služieb vo výške 5 306 705 tis. Sk. Pre financovanie neštátnych subjektov poskytujúcich sociálnu pomoc je účelovo vyčlenených 211 860 tisíc korún, čo predstavuje 4 % celkovej sumy. Zvýšenie minimálneho príspevku z 50 na 75 % vyžaduje, podľa údajov krajských úradov, ktoré poskytli Centru pre analýzu sociálnej politiky, účelovo vyčleniť min. 303 mil. Táto čiastka odráža stav v roku 2001, v skutočnosti môže byť vyššia, ak sa v priebehu roku 2002 zvýši rozsah sociálnych služieb poskytovaných neštátnymi subjektami. Termín účinnosti zákona sa navrhuje na 1. 7. 2002. Prijatie navrhovaného zákona vyžiada v roku 2002 potrebu účelovo vyčlenených prostriedkov v rozpočtoch krajských úradov v celkovej sume 258 mil. korún, čo je **zvýšenie o 46 mil.**

Rozpočet krajských úradov na sociálne služby sa v roku 2002 v porovnaní s rokom 2001 zvýšil o 1 350 mil. Sk. Potrebná suma 46 mil. na zvýšenie účelových príspevkov predstavuje len 3,4 % tejto sumy. To umožňuje krajským úradom, aby požiadali Ministerstvo financií SR o **presun medzi položkami** svojho rozpočtu. V jednotlivých krajoch pôjde odhadom o nasledovné sumy:

KÚ Bratislava + 2,5 mil., KÚ Trnava + 5,5 mil., KÚ Trenčín + 3,5 mil., KÚ Nitra + 9 mil., KÚ Žilina + 5 mil., KÚ B. Bystrica + 5,5 mil., KÚ Prešov + 10 mil. a KÚ Košice + 5 mil. Sk. Potrebne upresnenie musia urobiť krajské úrady. Riešenie dopadov uľahčuje fakt, že potrebné úpravy v rozpočtoch je možné urobiť **v procese prípravy delimitácie finančných prostriedkov z krajských úradov na vyššie územné celky**. Účelovo vyčlenené prostriedky na neštátne subjekty sú súčasťou delimitovaných financií. Tým sa zabezpečí, aby samosprávne kraje mohli od 1. júla poskytovať príspevky na 2. polrok podľa nových pravidiel. To prispeje významnou mierou k stabilizácii sociálnych služieb poskytovaných neštátnymi subjektami v decentralizovanom systéme služieb.

Navrhovaný zákon **nekladie požiadavky na zvýšenie štátneho rozpočtu**, pretože s jeho dopadmi je možné vysporiadať sa v rámci schváleného rozpočtu krajských úradov na rok 2002.

DOLOŽKA ZLUČITEĽNOSTI návrhu zákona s právom Európskej únie

1. **Navrhovateľ zákona** : poslanec NR SR Július Brocka
2. **Názov návrhu zákona** : zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon NR SR č. 195/1998 Z.z. o sociálnej pomoci v znení neskorších predpisov
3. **V práve Európskej únie problematika návrhu zákona** : nie je upravená
4. **Návrh zákona svojou problematikou** : nepatrí medzi priority uvedené v čl. 70 Európskej dohody o pridružení a nie je ani predmetom odporúčaní v Príprave asociovaných krajín strednej a východnej Európy na integráciu do vnútorného trhu Európskej únie /Biela kniha/
5. **Charakteristika právnych noriem Európskej únie, ktorými je upravená problematika návrhu zákona** : Vzhľadom na bod sa neuvádza.
6. **Vyjadrenie stupňa kompatibility s právom Európskej únie** :
Problematika návrhu zákona je ponechaná na vnútroštátnu úpravu jednotlivých členských štátov, preto sa stupeň jeho kompatibility nevyjadruje.